

B E S Z Á M O L Ó

A tatabányai Bányász Művelődési és Oktatási Központ
"Vértés László" Karszt- és Barlangkutató Csoportjának
1977. évi tevékenységéről

Bevezető

Csoportunk a Tatabányai Szénbányák Vállalat Szakszervezeti Bizottsága Bányász Művelődési és Oktatási Központ keretein belül működik.

Létszámunk az 1977-es évben 24 fő volt.

Kutató munkát az év folyamán a Gerecse hegység központi részén, elsősorban a Kis-Gerecsén, valamint a Déli Gerecse területén, Tatabánya környékén végeztük.

Terepi munkára összesen 2420 munkaórát fordítottunk.

A gyakorlati barlangkutatás mellett aktív klubéletet is élünk. A továbbképzési és ismeretterjesztési tevékenységben is sikerült előbbrelépniünk.

A tervszerűen végzett munka, az egyre fokozódó, mind szélesebb körű tevékenység eredményeként kijelenthetjük, hogy sikeres évet zártunk, s ezzel megteremtettük a továbbfejlődés feltételeit.

Köszönettel tartozunk mindazoknak, kik a csoport munkáját figyelemmel kísérték, gondjaikat szívükön viselték, támogatásukkal, önzetlen segítségükkel biztosították munkánk zavartalanságát, hozzájárultak az elért sikerekhez.

Feltáró kutatás

Déli-Gerecse

Parkedő

A Tatabánya-Ujváros szomszédságában kialakított kirándulóközpont és környéke karsztobjektumainak kutatására megkülönböztetett figyelmet fordítottunk. A különösen a nyár hónapokban sűrűn látogatott terület barlangjai a hozzá nem értők számára veszélyt - életveszélyt!!! - jelenthetnek.

Terepbejárásaink során felkerestünk mintegy 40 itt található barlangot, viznyelőt, kisebb üreget. Ezeket veszélyességi, kiépíthetőségi, lezárási, feltáró kutatási szempontok szerint értékeltük, ill. értékeljük.

Reméljük, e munkánkkal hozzá tudunk járulni a Parkedő további fejlesztéséhez, a kirándulók zavartalan időtöltésének biztosításához.

"Vértess László" barlang

Az év elején több alkalommal az omladékos bejárat biztosítása, a becsuszott törmelék kitermelése okozott problémát. Ezt az állapotot csak az omladékos szakasz kiépítésével lehet megszüntetni.

Nyáron rendszeres ellenőrző-bejárásokat végeztünk, rossz tapasztalatokkal. A pusztítás, a képződmények rongálása fokozódott.

Decemberben megkezdtük az előkészületeket a bejárat kiépítéséhez. Ezzel egyidőben folyik a barlang részletes felmérése. A pontos mélységmérés megtörtént, e szerint a barlang mélysége 55,60 m.

Hófehérke-barlang

Télen és tavasszal dolgoztunk az eltömődött nyelőszéj kibontásán. Kb. 4-5 m³ törmelék eltávolításával sem sikerült bejutnunk a barlangba.

A munkát - az év folyamán kötött megállapodás értelmében - a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály kutatói folytatják.

Kisréti-barlang /9.sz.nyelő/

Jelentősebb feltáró munka itt az 1977. évben nem történt. Helyreállítottuk a megrongálódott bejáratí écsolatot, eltávolítottuk a mozgó köveket.

Az év végén megkezdük a barlang felmérését.

28. sz. viznyelő

A "Vértes László" barlang közelében található gödröt januárban bontottuk meg. 2 m³ föld és kőtörmelék kibontásával bejutottunk a szélkövel határolt járatba.

6 m mélységben törmelékűgő akadályozza a továbbjutást.

Kis-Gerecse

Kutatómunkát e területen 1975. óta végzünk. Ekkor sikerült több ponton is bejutnunk a jura mészkőösszlet $7-187^{\circ}$, $55-235^{\circ}$, $100-280^{\circ}$ csapású, $85-90^{\circ}$ dőlésű hasadékrendszerének sajátos, zombolyjellegű járataiba. Ebben az időszakban a kutatás elsősorban a mélységbeli összefüggések tisztázására irányul.

A felszínen, valamint a Tüzköves-barlangban és a Jura-zombolyban történt részletesebb geológiai, tektonikai vizsgálatok arra kényszerítettek, hogy nemcsak a mélyebb szinteken, hanem a felszín közelében, -12-20 m-en is kialakulhatott nagy kiterjedésű, összefüggő barlangrendszer. /l.sz. ábra/

Az 1977. évben ezirányban megindított feltárás eredményei ezt a feltételezést részben már igazolták.

Az elvégzett ill. elvégzendő őslénytani és üledék-minta-vizsgálatok, a klimatológiai megfigyelések értékelése újabb hasznos utmutatóul szolgálhat a munka sikeres folytatásához.

Jura-zomboly

A tavaszi tábor időtartama alatt előkészítő munkákat végeztünk. Eltávolítottuk a téli hónapokban meglazult köveket, a bejáratú akna alatt felhalmozódott törmelékeket. A Kis-nyelő aknába beépítettük 32 m hágcsót, így a le- és felszállás ideje lényegesen megrövidült.

Nyár elején megkezdtük a Kis-nyelő végpontjának bontását. Rendkívül nehéz körülmények között kb. 5 m³ anyagot termeltünk ki, a talppontot 3,5 m-rel süllyesztettük. A tüzkőtörmelékes zónán áthaladtunk, el-rtük az akna agyagos-köves álfenekét. E rétegből őslénytani feldolgozásra mintát vettünk, a vizsgálat azonban meddőnek bizonyult.

A Nagy-nyelő -13 m-es szintjén eredményesen bontottunk meg a Tüzköves-barlang - Jura-zsomboly irányu hasadék a kőbányák felé haladó folytatását. Mintegy 25 m-es új szakaszba jutottunk be, melynek érdekessége egy a felszint kb. 3,5-4 m-re megközelítő kúrtó. Az új szakasz jelenlegi végpontján további szabad járat is látszik, egy szűkület átbontásával juthatunk tovább.

Folyamatosan készítettük a feltárt szakaszok térkép- és fotódokumentációját. A Kis-nyelő ág mélysége 41,30 m, a Nagy-nyelő ág mélysége 52,10 m, a zsomboly járatainak összhosszúsága 137,50 m.

Tüzköves barlang

Kutatása a Jura-zsomboly feltérésével párhuzamosan történt. Tavasszal itt is tisztogató-akciót végeztünk, a bejárati aknát behékosítottuk. Elkezdtük a zsomboly felé haladó, eltömődött hasadék kibontását. A nyári tábor is erre a munkára szerveztük. Kb. 15 m³ törmelékot szállítottunk ki, 6 métert jutottunk előre.

A bontás során harántolt kitöltésből /2.sz.ébra/ nagymennyiségű csontmaradvány került elő. Az anyagot vizsgélatra a Földtani Intézetbe juttattuk el. Dr. Kordos László irányításával ősszel újabb gyűjtés történt.

Elkészítettük a barlang térkép- és fotódokumentációját. A barlang mélysége 21,50 m, összhosszúsága 44,00 m.

Nagy-Gerecse

Mese-barlang

A Nagy-Gerecse ÉK-i oldalában nyíló, közel vízszintes karsztos járat. Két szűkület étbontásával 16 m-ig jutotunk be, itt újabb szűkület akadályozza a továbbjutást.

Morfológiája és a kitöltésminta-vizsgálatok alapján feltételezzük, hogy egy, a fennsík alatt húzódó nagyobb barlangrendszer inaktív kifolyási ága.

Térkép- és fotódokumentációját elkészítettük.

Zerge-lyuk

A Mese-barlangtól K-re, kb. 20 m távolságra található kisebb tektonikus-kifagyásos üreg.

Felmérése és fotódokumentációja elkészült.

Kutatótáborok

Tavaszi tábor /1977. április 3-11./

Helyszín: Kis-Gerecse

Résztvevők: 8 fő

Program: a nyári feltárómunka előkészítése; a Jura-zsomboly és a tüzköves barlang bejáratí ácsolatainak karbantartása; a barlangok omladékos szakaszainak megtisztítása; hágósóbeépítés a bejáratí aknákba.

Tervezett augusztusi nagytáborunk elmaradt, de a rendszeres hétfégi munkával és egy négy napos tábor rendezésével elértük, hogy ez munkakiesést nem okozott.

Tüzköves tábor /1977. július 14-17./

Helyszín: Kis-Gerecse

Résztvevők:

Vértés László csoportból	20 fő
Kadic Ottokár csoportból	5 fő
Hermann Ottó csoportból	2 fő

Program:

Feltárás: 7, egyenként 6 órás műszak a Tüzköves-barlangban; 2, egyenként 4 órás műszak a Jura-zsombolyban.

Térkép- és fotódokumentáció készítése a Jura-zsombolyban és a Mese-barlangban.

Felszíni adatgyűjtés

Szikla- és kötélmászási technika fejlesztése.

A tábor életében új színt jelentett a közeli gyermeküdülőkkel, dolgozóival kialakult baráti kapcsolat. A Tüzköves-barlang bemutatásán az ezt követő számháború és bucsutáború bizonyára mindannyiunk számára sokáig emlékezetes marad.

Adatgyűjtő tevékenység

Barlangi térképezést az 1977. évben elsősorban a Kis-Gerecsén végeztünk. Elkészítettük a

Jura-zsomboly	
alaprajz,	
hossz- és keresztmetszvények	1:200
Tüzköves-barlang	
alaprajz,	
hossz- és keresztmetszvények	1:100
Mese-barlang	
alaprajz, hossz-szelvény	1:100
keresztmetszvények	1:50
Zerge-lyuk	
alaprajz, hossz-szelvény	1:50

méretarányu térképeit. A négy barlangban összesen 206,00 m hosszúságu járatot mértünk fel.

A Vértes László barlang és a Kisréti-barlang /9.sz. nyelű/ M= 1:200, ill. M= 1:100 térképeinek készítése folyamatban van.

Fotódokumentációt az alábbi barlangokban készítettünk:

"Vértes László" barlang	
fekete-fehér papirkép	
Jurazsomboly	
szines dia és fekete-fehér papirkép	
Tüzköves-barlang	
fekete-fehér papirkép	
Mese-barlang	
szines dia és fekete-fehér papirkép	
Zerge-lyuk	
fekete-fehér papirkép	
Tükör-forrásbarlang	
szines dia és fekete-fehér papirkép	
Angyal-forrásbarlang	
szines dia és fekete-fehér papirkép	

Felszíni felvételek készültek a D-i Gerecse mintegy harminc karsztobjektumáról.

Túránk során fotóztunk még a bajóti Öreg-kő barlangjaiban, a Pisznicsei barlangban, a tokodi hévizes bányabarlangban, a Pilisnyergi-viznyelőbarlangban, a Sátorkőpusztai barlangban, a Bolhási viznyelőbarlangban és az Alba Regia cseppkőbarlangban.

A klimatológiai megfigyelések igénye - főképp a Jura-zsombolyé - már az előző évben felmerült.

A mérésorozat beindítását eredetileg 1977. augusztusára terveztük, de technikai nehézségek miatt erre csak november elején került sor.

Megfigyelések heti egy alkalommal /vasárnap/ történtek, a következő mérési pontokon:

1. Felszín
2. Jura-zsomboly I. sz. bejárat -1,5 m
3. " II.sz. bejárat -1,5 m
4. " váróterem, -18 m
5. " összekötő-folyosó, -15 m
6. " I.sz. alsó akna, -40 m
7. " II.sz.alsó akna, -50 m
8. Tüzköves-barlang bejárat, -1,5 m
9. " terem - 15 m

A méréseket Assmann-féle aspirációs pszichrométerrel végeztük, így hőmérséklet, relativ- és abszolút páratartalom adatsor áll rendelkezésünkre.

Érdekes feladatnak ígérkezik a zsomboly légmozgásviszonyainak tisztázása. A bejáratok téli párolgásának hirtelen változásai, a feltárómunka során felgyülemlött pára és cigarettafüst mozgása hívták fel figyelmünket a barlang különös "lélegzésére".

Műszerkészletünket ennek az új feladatnak a figyelembe vételével kívánjuk fejleszteni.

Klubélet

1976. október 20. óta otthonunk a Bányász Művelődési és Oktatási Központ. Foglalkozásainkat szerdai napokon 18-21 h-ig tartottuk, az 1977. évben összesen 50 alkalommal. Előadások, rendezvények szervezése más időpontban is módunkban állt.

A programot igyekeztünk minnél változatosabbá, valóban klubjellegűvé tenni. Elsődleges célunkat, a szakmai továbbképzést előadások és a speleológiai-vitakör keretein belül oldottuk meg. A Művelődési Központ támogatásának köszönhető, hogy ebben az évben már meghívott előadókat is üdvözölhettünk.

Elhangzott előadások:

Magyar Gábor: Európa barlangjai

/színes dia kísérettel/

Dr. Kordos László: Őslénytani ásatások barlangokban

/mozgófilm és színes dia kísérettel/

Magyari Gábor: Magyarország barlangjai

/színes dia kísérettel/

Az állandó téma, az elvégzett munka értékelése, az aktuális feladatok megvitatása mellett barlangi és általános tárgyú szellemi vetélkedőket, diavetítéseket, sportrendezvényeket, farsangi és évzáró klubeseteket rendeztünk.

A foglalkozásokon összesen 314, átlagosan 16 fő vett részt.

Ismeretterjesztő tevékenység

Az év folyamán nagy gondot fordítottunk a barlangkutatás népszerűsítésére, a nagyközönségi tájékoztatására.

A Művelődési Központban kiállítottuk ásványgyűjteményünket, fotókiállítást rendeztünk.

Iskolákban, ifjúsági-, nyugdíjas-, brigád- és KISZ-klubokban kilenc alkalommal tartottunk barlangi témájú, diavetítéssel kísért előadást. Ezekben a rendezvényeken mintegy 480-500 érdeklődő volt jelen.

Kutatási együttműködés - turisztika

Gerecsei kutatómunkánk szüneteiben számos turát szerveztünk az ország különböző pontjaira. Jártunk a Pilisben, Bakonyban, Mátrában, Bükkben és a Budai-hegységben. Mintegy 40 barlangot tekintettünk meg, rengeteg hasznos tapasztalatot szereztünk.

Két alkalommal pilisi munkaturán vettünk részt. A Kadic Ottokár csoport vendégeiként bekapcsolódtunk a Pilis-nyergi-viznyelő feltárásának munkálataiba.

A Tuzköves-táboron 7 vendégkutató volt jelen.

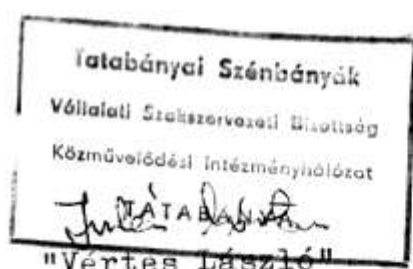
A tábort követően 6 fővel egy hétig dolgoztunk a Herman Ottó csoport Bolhási-kutatótáborában.

Tészen, a XXII. Barlangnapon csoportunkat 20 fő képviselte.

Csoportunk egy tagja nyáron Romániában turázott. Ekkor sikerült felvennie a kapcsolatot a kolozsvári barlangkutatókkal, így a jövőben nemzetközi együttműködésre is sor kerülhet.

A szilveszteri ünnepeket - immár hagyományosan - a Herman Ottó csoporttal töltöttük. 1976-77-ben a Gerecsében, 1977-78-ban a Bükkben volt közös szilveszteri tábor.

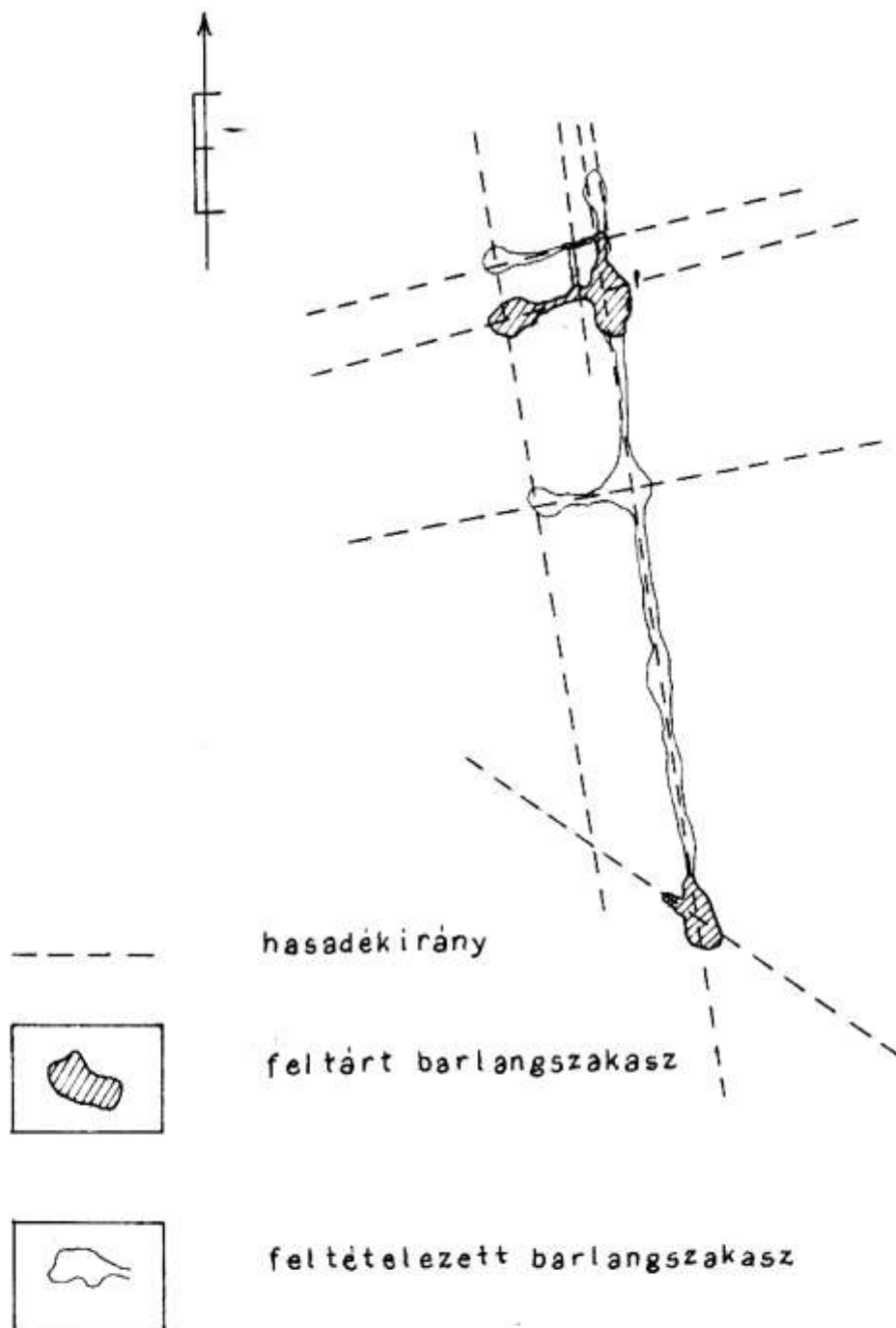
Tatabánya 1978. január 15.

Karszt és Barlangkutató
Csoport

T É R K É P M E L L É K L E T E K

1. sz. ábra. A főbb hasadékirányok és a barlang-
járatok viszonya a Kis-Gerecsén. M=1:1000

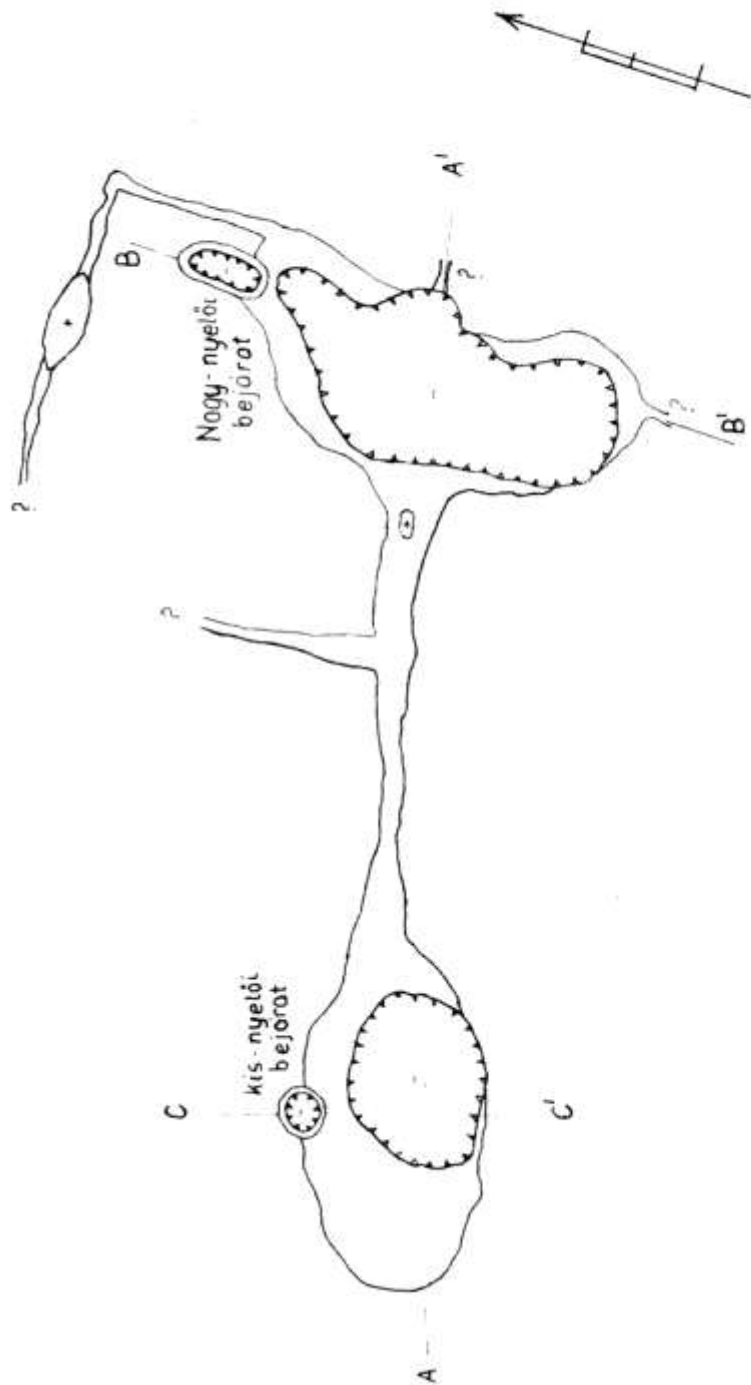

Juro-zsomboly aloprojz

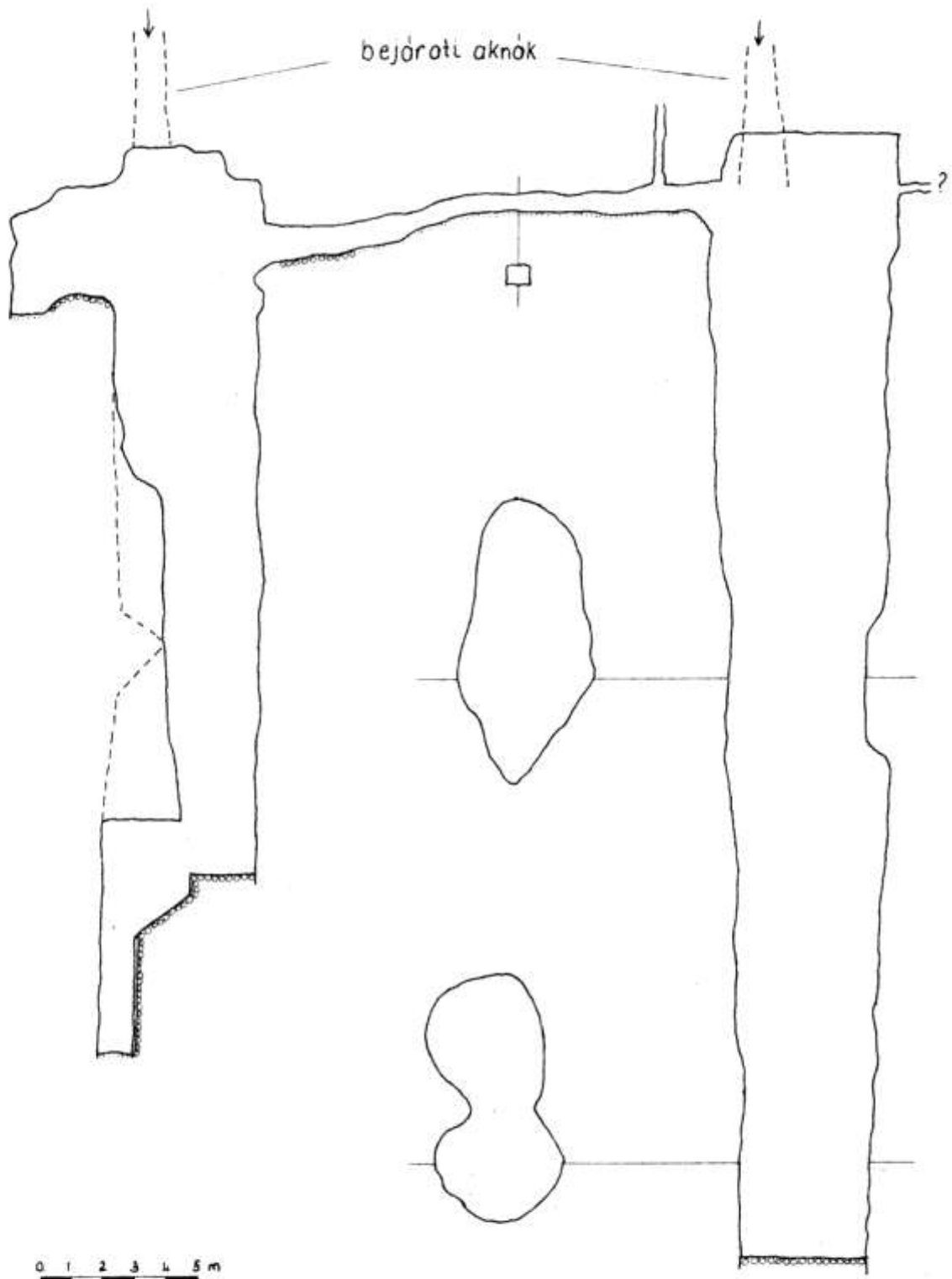
Felmérte: Vértés László
csoport 1977-ben

Bazsika János
Golombos Tamás
Juhász Márton
Pálfalvi Tamás
Puskás György
Szerkesztette és rajzolta:
Juhász Márton

Jura - zomboly

A - A' metszet

Tüzköves - barlang alaprojz

Felmérte: Vértés László
csoport 1977-ben

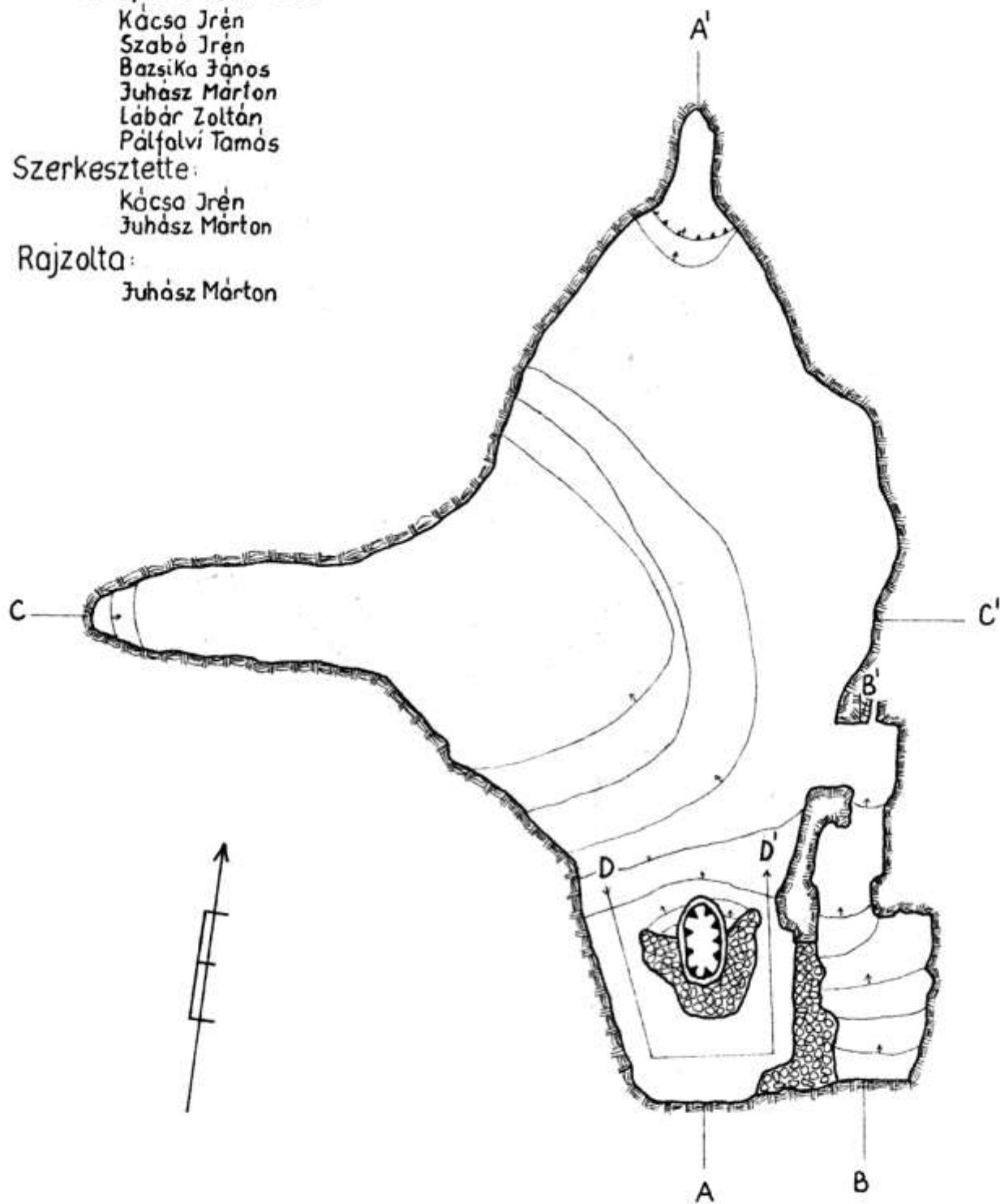
Kácsa Jrén
Szabó Jrén
Bazsika János
Juhász Márton
Lábár Zoltán
Pálfalvi Tamás

Szerkesztette:

Kácsa Jrén
Juhász Márton

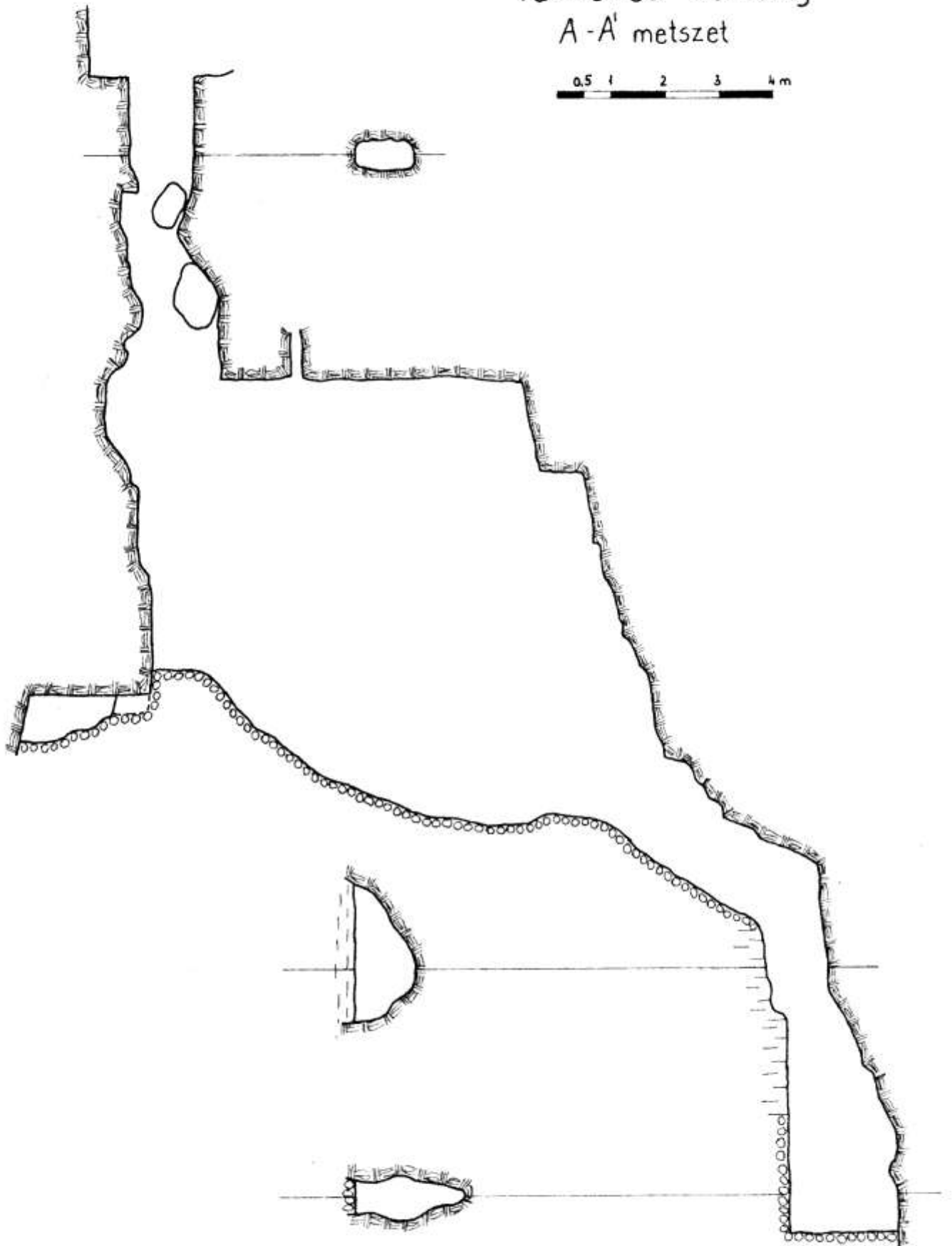
Rajzolta:

Juhász Márton

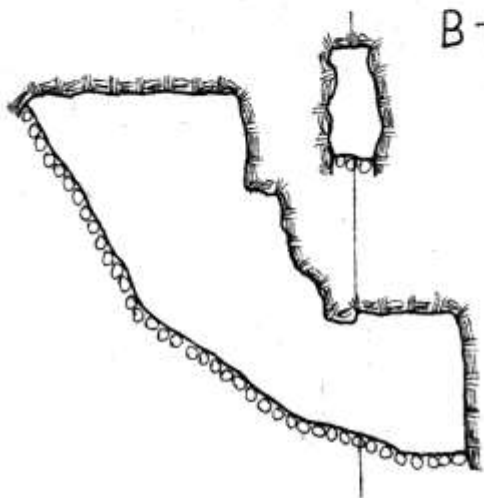
Tűzköves - barlang
A-A' metszet

0,5 1 2 3 4 m

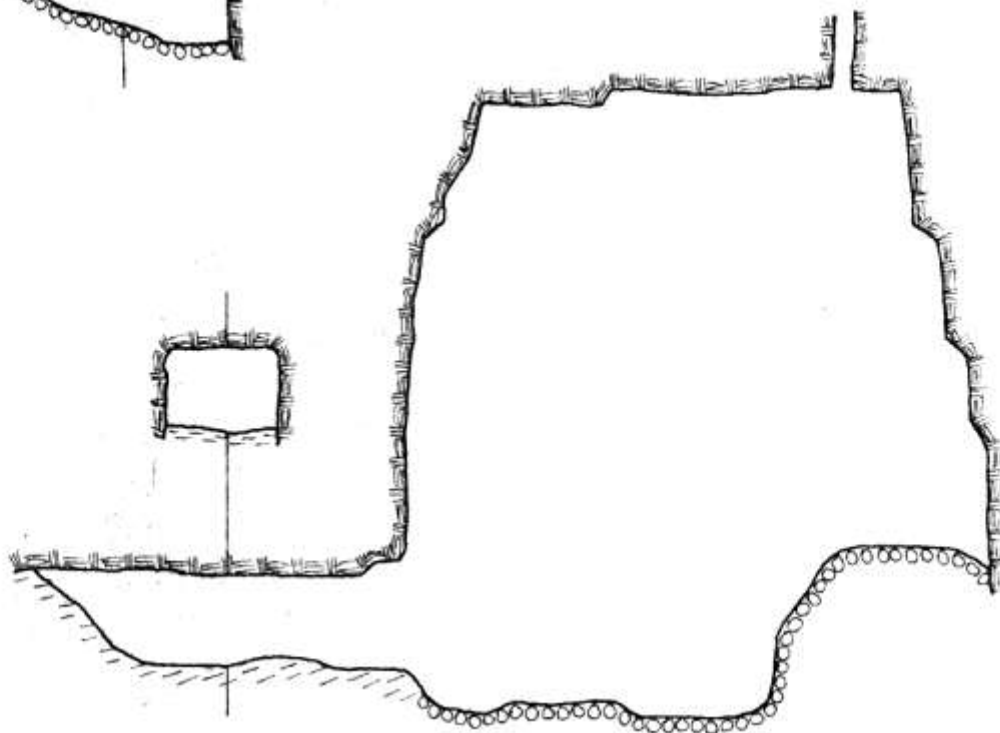

Tüzköves - barlang

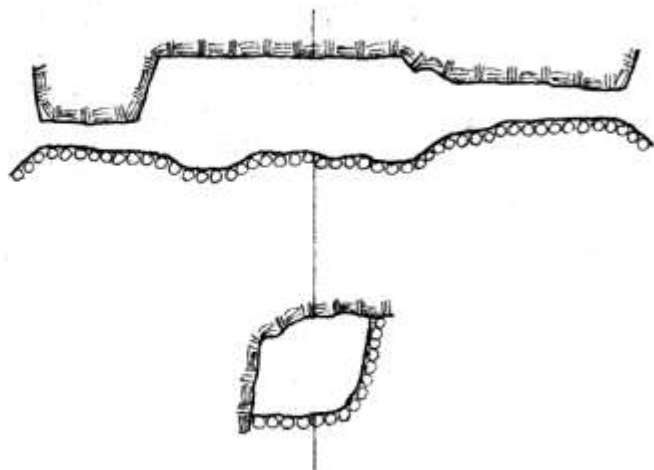
B-B' metszet

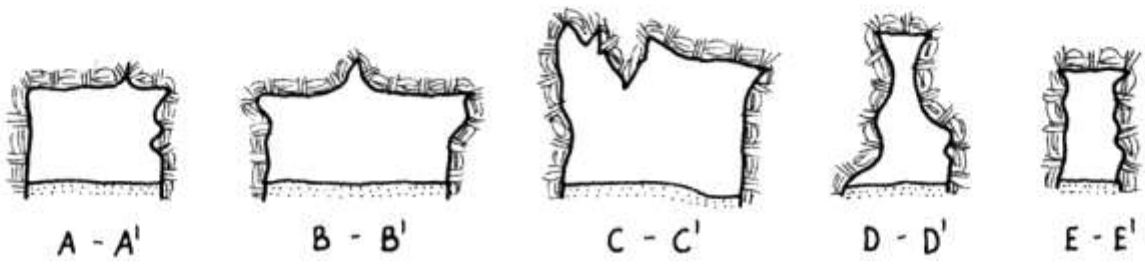
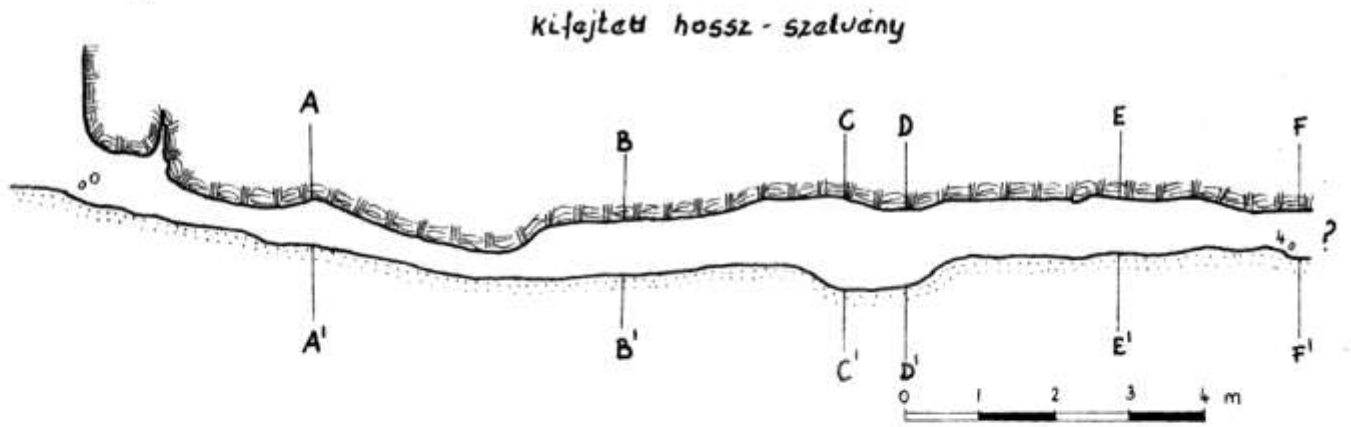
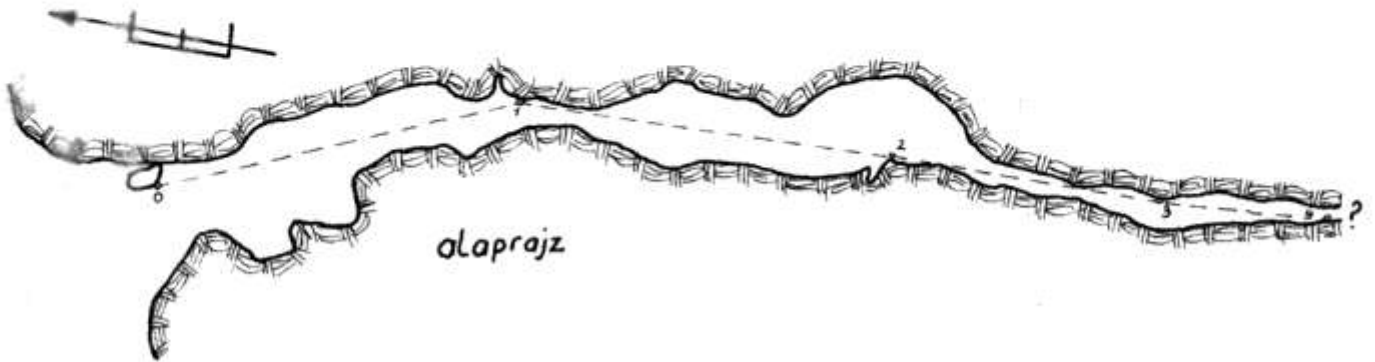
C-C' metszet

Kifejtett D-D' metszet

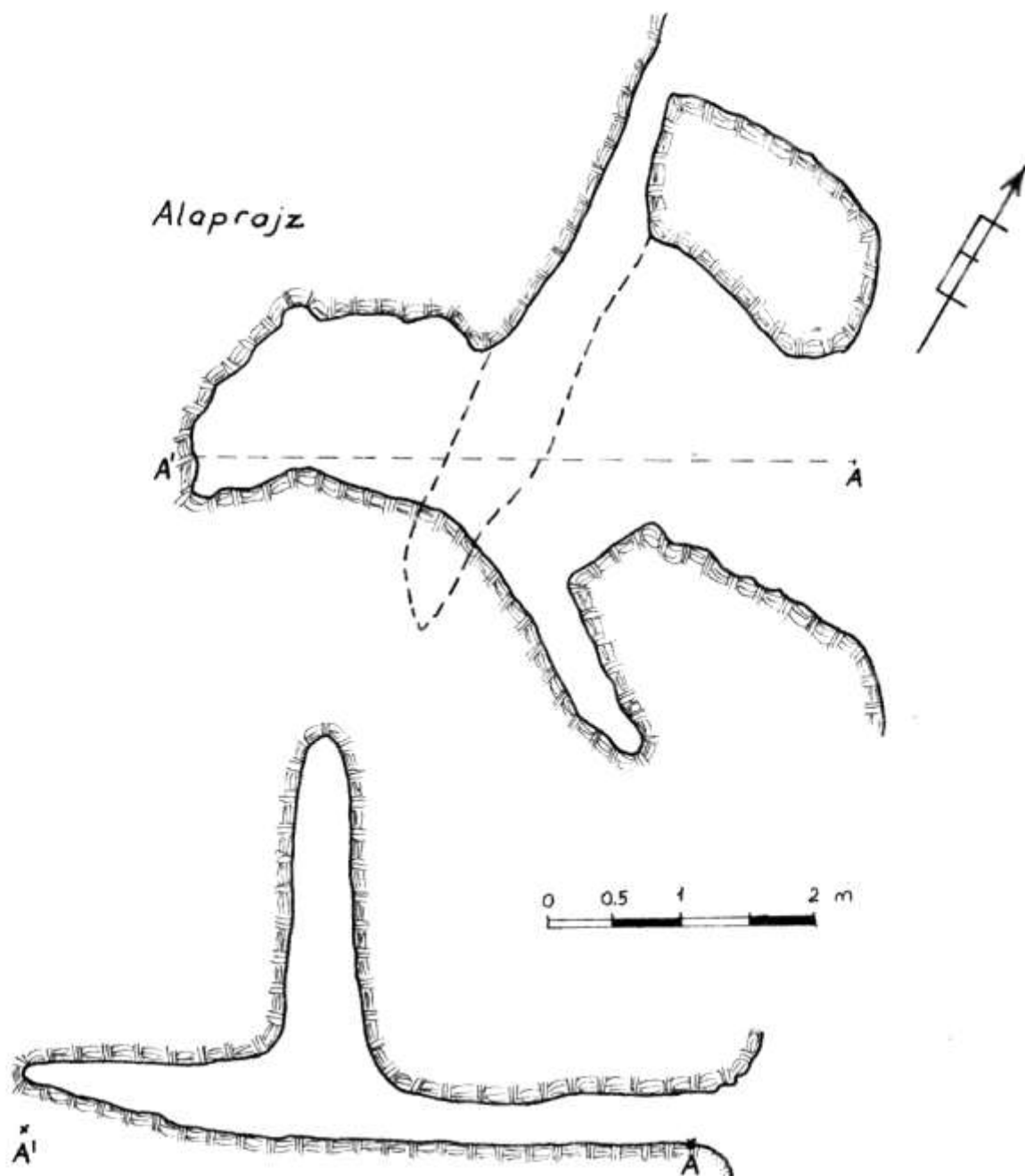

MESE - BARLANG

Felmerte: Vértess László csoport
 1977-ben
 Bécsi Sándor
 Galambos Tamás
 Juhász Márton
 Szabó János
 Szerkesztette és rajzolta:
 Juhász Márton

Zerge - lyuk

Felmerte: Vértés László csoport
1977-ben
Bécsi Sándor
Juhász Márton
Szerkesztette és rajzolta:
Juhász Márton

Melléklet a tatabányai "Vértés
László" Csoport 1977. évi jelen-
téséhez

Jelentés a Tüzköves-barlang /Gerecse/ csontmaradványairól

A tatabányai "Vértés László" Barlangkutató Csoport az el-
mult években tárta fel a Kis-Gerecsében lévő, un. Tüzköves-
barlangot. A feltárás során többször kerültek elő csont-
maradványok, amelyeket eljuttattak a M. Áll. Földtani In-
tézet Ósgerinces gyűjteményébe.

Az 1976. évi gyűjtés leleteit közöltem "Barlangi gerinces
őslénytani ásatások és gyűjtések 1976-ban" címmel a "Be-
számoló a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1976.
évi tevékenységéről" kötetben.

Az 1977. évi gyűjtések során a következő leletek kerültek
elő:

1977. évi jun. 26.

Juhász Márton ekkor a Tüzköves-barlang bejárati törmelék-
kúpjának aljáról - mosott kőtörmelék közül - egy róka
/Vulpes vulpes/ két alsó állkapcsát és a hozzátartozó
koponya töredékét gyűjtötte. Ez is valószínűleg fiatal
/Holocén/ korú.

1977. július 15-16.

A "Vértés László" Barlangkutató Csoport júliusi tábora
során a barlang bejáratától legtávolabbi pontján

aknát mélyített, amelyből szürke-barnásszürke színű, jól rétegezett üledékből több nagyemlős csont került elő.

Aves sp. indet. - madár 1 db

Meles meles /LINNÉ/ - borz, 1 juvenilis humerus fr. Lepus europaeus PALLAS - mezei nyúl, 1 humerus,

1 radius, 8 vertebrae, 3 costae, 1 sacrum, 5 pelvis, 4 femur, 3 tibia-fibula, 8 mc, mtc, phalanx.

Equus caballus LINNÉ - ló, 1 M

Capreolus capreolus /LINNÉ/ - őz, 1 mtc.

Cervus elaphus LINNÉ - szarvas, valószínűleg egy állathoz tartozó fiatal csontok: 3 mandibula fr., 2 maxilla fr., 2 femur fr., 1 tibia fr., 4 costae, 2 phalanx, 15 egyéb.

A csontok megtartása fiatal korra vall, s a faji összetételben sem találunk olyat, amelyik ma ne élne. Ezért pontosabb korhatározásra e leletek még nem alkalmasak.

1977. november 9.

Az állandóan előkerülő csontleletek szükségessé tették, hogy azokat a helyszínen, eredeti rétegtani helyzetükben is megvizsgáljam. Ezért november 9.-én Bécsi Sándor kutatásvezető helyettesel és Juhász Mártonnal megtekintettük többek között a Tüzköves barlangot is. Ennek eredményeként megállapíthattuk, hogy pillanatnyilag a barlangban két jól elkülöníthető üledékesoport van, a bejárat közeli törmelékkúp, valamint a bejáratától legtávolabbi ponton, mélyített aknában feltárt jól rétegezett szürke agyagos homok - tüzkőtörmelék - üledéksor. Míg a bejáratközeli kötörmelék kora az eddigi leletekkel is valószínűleg igen fiatal holocén, addig a távolabbi üledéksor kora kérdéses, s egyben igen érdekes is.

Az üledékből most 2 zsák /kb. 30 kg/ vettünk, amely iszapolása után felmerült a gyanu, hogy itt az aholo-
cén lelet a legfiatalabb kor, de előfordulhat, hogy
idősebb pleisztocén. Az eddigi részleges feldolgozás
során vakond és cickány csontok mellett több pocokfaj
került elő, mint Arvicola, Myodes, Mircotus oeconomicus.
Pontosabb korhatározást és szpeleológiai értékelést
csak a teljes anyag feldolgozása, esetleg újabb gyűjtés
során lehet mondani.

Bpest, 1978. január 7.

Dr. Kordos László s. t.